

Co-funded by
the European Union

IMVET

(IMVET)

Yhdenvertaisen liikkuvuuden järjestäminen ammatillisen
koulutuksen opiskelijoille

Toolkit- käännös suomeksi

Tietoja tästä asiakirjasta

Inclusive Mobility in Vocational Education and Training (IMVET) on kolmivuotinen Erasmus+ KA hanke (2023-KA220-VET-000154977)

Tämä asiakirja on tulosta konsortiomme suorittamasta kirjallisuus- ja kohderyhmätutkimuksesta:

ECIO (Inklusiivisen koulutuksen osaamiskeskus Alankomaissa)

Koning Willem 1 College (ammatillinen oppilaitos Alankomaissa)

Tarton ammattikorkeakoulu (ammatillinen oppilaitos Virossa)

Firda (ammatillinen oppilaitos Alankomaissa)

DSE Achaia (Kreikan toisen asteen koulutusta valvova hallintoelin)

CESUR (ammatillinen oppilaitos Espanjassa)

SDO Diakonia College of Finland (ammatillinen oppilaitos Suomessa)

Sisällys

1 Moduuli 1: Johdanto.....	4
1.1 IMVET- Toolkit ohjeiden tarkoitus.....	4
1.2 Kohderyhmä	5
1.3 Yhdenvertaiset kansainväliset mahdollisuudet ammatillisissa opinnoissa	5
1.4 Erasmus+ -ohjelman periaatteet yhdenvertaisuudesta.....	7
1.5 Luottamuksellisuuden ja tarvittavan tiedon jakamisen tasapaino	8
Moduuli 2: Alustavat valmistelut	10
2.1 Yhdenvertaisten vaihtojaksojen edistäminen.....	10
2.2 Tukipalvelujen kartoittaminen vaihtokohteessa	11
2.3 Yhteistyö ulkomaisten kumppaneiden kanssa	12
2.4 Henkilöstön vastuiden määrittäminen	12
Moduuli 3: Vaihtojaksoa edeltävät valmistelut	14
3.1 Yksilölliset vaihtojakson tukisuunnitelmat	14
3.2 Mistä keskustellaan?	15
3.3 Valmistelukokous opiskelijoiden ja/tai vanhempien kanssa.....	17
3.4 Kriisisuunnitelman laatiminen	17
3.5 Valmistelevien vierailujen järjestäminen.....	18
3.6 Muita huomioitavia asioita ennen vaihtojaksoa.....	20
Moduuli 4: Tuki vaihtojakson aikana	21
4.1 Erasmus+ -ohjelman laatuvaatimukset	21
4.2 Tuen osa-alueet	21
4.3 Tuen muodot	22
Moduuli 5: Vaihtojakson jälkeinen tuki	23
5.1 Tuen muodot	24
Lähdeluettelo.....	25

1 Moduuli 1: Johdanto

1.1 IMVET- Toolkit ohjeiden tarkoitus

”Erityistarpeet ovat osa ihmisen elämää, eivät syy siihen, miksi hänen ei pitäisi tehdä samoja asioita kuin muut.” (opettaja Virosta)

Jokaisella opiskelijalla tulisi olla yhdenvertaiset mahdollisuudet hankkia kansainvälistä osaamista. Kuitenkin tutkimukset osoittavat, että erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat osallistuvat vaihtojaksoille paljon harvemmin. Toivomme, että IMVET-hankkeessa tuotettu materiaali lisää tukea tarvitsevien opiskelijoiden osallistumista kansainvälisille vaihtojaksoille.

”Oli motivoivaa nähdä, että myös minulle on mahdollisuuksia. Se antaa toivoa tulevaisuudesta.” (opiskelija Kreikasta)

Tämä *IMVET- Toolkit* on käytännön opas ammatillisille oppilaitoksille, opettajille, kansainvälisen toiminnan koordinaattoreille, jotka järjestävät ja ohjaavat Erasmus+ tai muita vaihtomahdollisuuksia osana ammatillisia opintoja. Toolkit sisältää osallisuutta ja yhdenvertaisuutta tukevia ohjeita, vinkkejä ja parhaita käytäntöjä kansainvälisen vaihtojakson eri vaiheissa.

Toolkitin keskeisimmät käsitteet:

- **Disabilities – toimintarajoitteet / vammaisuus**

”Vammaisiin henkilöihin kuuluvat henkilöt, joilla on pitkäaikainen fyysinen, psyykinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka yhdessä erilaisten esteiden kanssa voi rajoittaa heidän täysimääräistä ja yhdenvertaista osallistumistaan yhteiskuntaan.” YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus (CRPD, 2006)

- **VET professional – ammatillisen oppilaitoksen henkilöstö:**

”Ammatillisen oppilaitoksen henkilöstö, joka tukee suoraan tai epäsuorasti opiskelijoiden osallistumista kansainväliseen liikkuvuuteen. Tämä voi olla esim. opettaja, valmentaja, opinto-ohjaaja, kansainvälisten hankkeiden koordinaattori, työssäoppimisen ohjaaja, erityisopettaja”.

Jokainen opiskelija on ainutlaatuinen. Tämä työkalupakki tarjoaa viitekehyksen, ei valmiita ratkaisuja. Erityisen tuen opiskelijoiden Erasmus+ vaihtojaksojen järjestäminen vaatii räätälöintiä, yhteistyötä ja ennen kaikkea avointa ajattelutapaa. Yhdessä luomme

ympäristön, jossa opiskelijat voivat osallistua ja kehittyä, vahvistaa itseluottamustaan ja itsetuntemustaan.

Toolkit- ohjeet on jaettu kuuteen **osaan**:

1. **Johdanto** työkalupakin tavoitteisiin ja laajuuteen.
2. **Alkuvalmistelut ennen vaihtojaksoa**: ohjeet suunnitteluun oppilaitoksessa.
3. **Lähtöä edeltävät toimenpiteet**: tehtävät ja järjestelyt, kun vaihtojakso on vahvistettu.
4. **Vaihtojakson aikana** varmistetaan esteettömyys, yksilöllinen tuki ja yhdenvertaisuus koko jakson ajan.
5. **Vaihtojakson jälkeinen tuki**: vaihtokokemuksen hyödyntämien opiskelijan ammatillisessa kehittämisessä.
6. **Lähdeluottelu ja lisämateriaalia**: kokoelma lähteitä, työkaluja, erityisen tuen opiskelijoiden tapaukskertomuksia tai aiempia ammatillisen koulutuksen hankekokemuksia.

1.2 Kohderyhmä

Tämä Toolkit on tarkoitettu ammatillisen oppilaitoksen henkilöstölle, joka haluaa edistää opiskelijoiden yhdenvertaisten vaihtojaksojen toteutumista osana Erasmus+ tai muuta kansainvälistä toimintaa. Toolkit sisältää ohjeita erityisen tuen opiskelijoiden ulkomaan vaihtojaksojen tukemiseen. Yhdenvertaisuuden edistäminen voi vaatia lisäresursseja, mutta on investoinnin arvoista. Vaihtojaksoille lähteneet opiskelijat kokevat elinikäisen oppimisen taitojen vahvistuneen ulkomaan vaihtojakson ansiosta. Ulkomaan vaihtojakson vaikutus on yleensä positiivinen henkilökohtaisen ja ammatilliseen kasvun lisäksi myös työllistymiseen.

1.3 Yhdenvertaiset kansainväliset mahdollisuudet ammatillisissa opinnoissa

Kaikilla ammatillisen koulutuksen opiskelijoilla tulee olla yhdenvertainen mahdollisuus osallistua kansainväliseen toimintaan. Erasmus+ ohjelman tarjoamista eduista huolimatta erityisen tuen opiskelijat lähtevät harvemmin ulkomaan vaihtojaksoille. IMVET-hankkeen tutkimusraportissa tunnistettiin fyysisiä, emotionaalisia, kulttuurisia ja institutionaalisia esteitä, jotka vaikeuttavat kyseisten opiskelijoiden osallistumista kansainvälisille vaihtojaksoille. Raportti tarjoaa ratkaisuja esteettömyyden parantamiseksi ja yhdenvertaisten vaihtojaksojen toteuttamiseksi.

Alla olevaan taulukkoon on koottu ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden ja henkilöstön toiveita tutkimusraportin pohjalta.

Ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden toiveet	Ammatillisen koulutuksen henkilöstön toiveet
1. Ajantasainen ja helposti saatavilla oleva tieto Erasmus+ mahdollisuuksista. Aiemmin vaihto-ohjelmiin osallistuneiden opiskelijoiden kokemukset ovat hyödyllisiä. 2. Yhdenvertainen mahdollisuus osallistua kansainvälisille vaihtojaksoille (tasa-arvoinen opiskelijavalinta). 3. Monipuoliset vaihtojaksojen toteutustavat (esim. lyhytaikaiset tai yksilö- ja ryhmävaihtojaksot). 4. Yksilöllisiin tarpeisiin räätälöidyt, joustavat ohjelmat (esim. selkeä aikataulu, mahdollisuus viettää aikaa yksin, sopiva majoitus ja aktiviteettien esteettömyys). 5. Täsmällinen tieto yksilöllisestä hankeapurahasta. 6. Selkeä vaihtojaksoa edeltävä valmentautuminen ja ohjaus (esim. tuki vaihtojaksoon liittyvissä lomakkeissa, tarvittaessa valmisteleva vierailu). 7. Luotettavat suhteet vaihtojakson kumppaneihin (mm. opettajaan, ohjaajaan opiskelukavereihin tai työssä oppimisessa työkavereihin). 8. Turvallinen fyysinen ja emotionaalinen vaihtojakson ympäristö, jotta opiskelijat tuntevat olevansa hyväksytyjä oma itsenään. 9. Lääketieteellinen hoito saatavilla vaihtojakson aikana.	1. Opiskelijoiden vaihtojakson aikaisen yksilöllisen lisätuen tarpeen varhainen tunnistaminen. 2. Tieto opiskelijoiden lisätuen rahoitusmahdollisuuksista. 3. Toimiva ja luotettava kansainvälinen yhteistyökumppaneiden verkosto, myös sopivat työssäoppimispaikat. 4. Oppilaitoksesta on nimetty ohjaajat ja tukihenkilöt, joilla on riittävä osaaminen tarjota opiskelijoille asianmukaista ohjausta ja tukea vaihtojakson aikana. 5. Oppilaitoksen kansainvälisyysstrategia, joka kannustaa ja tukee yhdenvertaista osallistumista Erasmus+ tai muihin vaihto-ohjelmiin. 6. Selkeät suunnitelmat opiskelijoiden hyvinvoinnin tukemiseksi ryhmävaihtojen aikana. 7. Verkostoyhteistyö vaihtojaksojen järjestämiseen ja toteuttamiseen liittyvien tietojen ja kokemusten jakamiseksi 8. Varautuminen kriisitilanteisiin, esimerkiksi turvallisuusohjeiden ja nimettyjen yhteyshenkilöiden avulla. 9. Sujuva yhteistyö opettajien ja kansainvälisiä vaihtojaksoja järjestävän sekä muun henkilöstön välillä.

Lisätietoja aiheesta löytyy IMVET-hankkeen **tutkimusraportista**. Tämä viidessä Euroopan maassa toteutettu tutkimus tarjoaa tietoa opiskelijoiden ja ammattilaisten tarpeista, kysymyksistä ja haasteista yhdenvertaisen liikkuvuuden suhteen.

Tutustu tutkimusraporttiin: [Tutkimusraportti ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden ja ammattilaisten haasteista ja tarpeista liikkuvuuden esteettömyyden parantamiseksi](#)

1.4 Erasmus+ -ohjelman periaatteet yhdenvertaisuudesta

Erasmus+ -ohjelmaoppaan 2025 keskeisenä tavoitteena korostetaan osallisuutta, jonka tarkoituksena on tarjota yhdenvertaiset mahdollisuudet heikommassa asemassa oleville. Erasmus+ -ohjelma tarjoaa yhdenvertaisuutta vahvistavia tukimekanismeja:¹

1. Osallistujien yhdenvertaisuuden tukeminen.

Yksilöllistä lisätukea tarvitsevat osallistujat voivat osallistua liikkuvuustoimintaan, ja Erasmus+ -ohjelma korvaa siitä aiheutuvat lisäkustannukset.

Tukikelpoiset kustannukset:

1. Lisätuki (kattaa enintään 100 % todellisista kuluista):

1.1. **Matka- ja oleskelukulut:** tavanomaiset apurahat ylittävät lisämatkakulut ja elinkustannukset.

1.2. **Eriyistarpeiden tuki:** kustannukset, jotka liittyvät osallistujan yksilöllisiin tarpeisiin (esim. mukautettu majoitus, lääketieteellinen apu, apuvälineet, henkilökohtainen avustaja sekä kielellinen tuki, kuten viittomakieli tai pistekirjoitus).

1.3. **Osallistumisen tukia** voidaan myöntää myös vähemmän mahdollisuuksia omaavalle henkilöstölle, joka toimii saattajana tai osallistuu valmistelevaan vierailuun.

2. Poikkeukselliset kustannukset (korvaus enintään 80 %):

2.1. **Kalliit matkakulut:** tilanteissa, joissa matkajärjestelyt ovat tavanomaista kalliimpia.

2.2. **Taloudellinen takaus:** mikäli kansallinen toimisto sitä edellyttää.

3. Osallisuustuki organisaatioille: Osallistujien, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia, liikkuvuustoiminnan järjestämiseen liittyvät kustannukset. Yksikkökustannus on 125 euroa

---

¹ Tämän kappaleen kaikki tiedot perustuvat Erasmus-ohjelman oppaaseen 2025. Sisältö ja mainitut summat voivat muuttua painoksittain.

osallistujaa kohti kattamaan ylimääräiset organisaatiokustannukset, jotka aiheutuvat liikkuvuustoiminnan järjestämisestä.

Hakuprosessi ja huomioitavaa:

- 1 **Perustelut:** organisaation on esittävä selkeät perustelut haetulle tuelle ja kuvattava yksityiskohtaisesti osallistujien erityistarpeet sekä niihin liittyvät kustannukset.
- 2 **Asiakirjat:** tarkat kirjanpitoliedot ja kuitit ovat välttämättömiä korvauksen saamiseksi. Erityisesti, kun kyseessä ovat kulut, jotka korvataan todellisten kustannusten perusteella.
- 3 **Kansallisen toimiston konsultointi:** on suositeltavaa ottaa yhteyttä kansalliseen toimistoon saadaksesi ohjeita tukikelpoisuudesta ja hakumenettelyistä, jotka liittyvät osallistumistukeen.

Lisätietoja ja yksityiskohtia, mukaan lukien tarkat kelpoisuuskriteerit ja hakumenettelyt, löytyy [Erasmus+ -ohjelmaoppaasta 2025](#). Kielen voi kääntää suomeksi.

1.5 Luottamuksellisuuden ja tarvittavan tiedon jakamisen tasapaino

Järjestettäessä ulkomaan vaihtojaksoja erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille on tärkeää löytää tasapaino luottamuksellisuuden ja tarvittavan tiedon jakamisen välillä. Tämä edellyttää jäseneltyä lähestymistapaa, jossa kunnioitetaan yksityisyyttä ja varmistetaan samalla asianmukaisen tuen tarjoaminen.

1. **Pyydä opiskelijan kirjallinen suostumus** ennen kuin jaat henkilökohtaisia tai lääketieteellisiä tietoja. Kerro selkeästi, mitä tietoja jaetaan, kuka niihin pääsee käsiksi ja miksi se on tarpeen. Anna opiskelijan päättää, kuinka paljon yksityiskohtia hän haluaa kertoa.
2. **Noudata tietosuojasäännöksiä:** varmista, että noudatat EU:n yleistä tietosuojasetusta (GDPR), asiaankuuluvaa kansallista lainsäädäntöä ja oppilaitoksen ohjeita. Jaa vain välttämättömiä tietoja valtuutetuille henkilöille tarpeen mukaan. Pidä henkilötiedot turvassa ja rajoita pääsy niihin.
3. **Jaa tarvittavia tietoja opiskelijan yksityisyyttä kunnioittaen:** Anna täydelliset tiedot nimetyille henkilöille vastaanottavassa organisaatiossa, jotka vastaavat suunnittelusta ja turvallisuudesta. Jaa tietoa tuen tarpeista diagnoosien sijaan isäntäoppilaitoksille tai työpaikan henkilökunnalle. Jos opiskelijalla on sairaus, joka voi aiheuttaa vakavia terveysriskejä, varmista, että nimetyt henkilöstön jäsenet ja mukana oleva henkilökunta saavat tiedon etukäteen.
4. **Kannusta suoraan viestintää:** rohkaise opiskelijoita kertomaan tarpeistaan suoraan ennalta sovituille henkilöille. Tarjoa mahdollisuuksien mukaan

anonyymeja neuvontamahdollisuuksia, jotta opiskelijat voivat esittää kysymyksiä jakamatta henkilötietojaan.

5. **Laadi yksilöllinen suunnitelma vaihtojakson lisätuesta yhdessä opiskelijan kanssa:** keskity toiminnallisiin tarpeisiin lääketieteellisten yksityiskohtien sijaan. Sisällytä suunnitelmaan tukitoimenpiteitä, kuten matka-apu, esteettömät tilat sekä työpaikan mahdolliset mukautukset.
6. **Tarjoa kansainvälisen toiminnan koordinaattoreille ja henkilökunnalle koulutusta,** miten käsitellä arkaluonteisia tietoja. Korosta kunnioituksen, hienotunteisuuden ja tietosuojalainsäädännön noudattamisen tärkeyttä.

Moduuli 2: Alustavat valmistelut

Alustaviin valmisteluihin kuuluvat huolellinen suunnittelu, esteettömyyden arviointi, tarvittavien mukautusten toteuttaminen sekä tiivis yhteistyö vastaanottavan organisaation kanssa opiskelijoiden tuen tarpeiden huomioimiseksi. Lisäksi opiskelijoille tarjotaan valmennusta vaihtojaksoa varten, heille annetaan kattavat tiedot matkasta ja heidän toiveitaan ja tavoitteitaan kuunnellaan. Huolellinen lähtövalmennus vähentää jännitystä ja ahdistusta sekä edistää turvallista ja yhdenvertaista vaihtokokemusta

2.1 Yhdenvertaisten vaihtojaksojen edistäminen

”Olemme inklusiivinen oppilaitos, mikä tarkoittaa, että meidän on pohdittava, miten voimme tukea liikuntarajoitteisia opiskelijoita.” (Opettaja Alankomaista)

Oppilaitoksen sisäiset asiat

Yhdenvertaisten vaihtojaksojen järjestämiseksi organisaatioiden tulisi huomioida seuraavat asiat:

1. **Henkilökunta** (kansainväliseen toimintaan osallistuvat henkilöt, työharjoittelun ohjaajat ja opettajat) tarvitsee **valmennusta** voidakseen ohjata lisätukea tarvitsevia opiskelijoita vaihtojakson eri vaiheissa.
2. **Erityisen tuen ja vaativan erityisen tuen tietoisuus.** Kansainvälisiä vaihtoja järjestävä henkilöstö ymmärtää opiskelijoiden erilaiset tuen tarpeet. Tämä sisältää opiskelijoiden mahdolliset haasteet ja esteet, mutta myös heidän vahvuutensa.
3. Yksilöllisesti **mukautettavat pedagogiset strategiat**, jotta voidaan vastata erilaisiin oppimistapoihin vaihtojaksojen aikana.
4. Varmista **sujuva viestintä ja yhteistyö** hallinnon, opetushenkilöstön ja projektitiimien välillä. Käytä esteettömiä viestintätapoja.
5. Tarjoa opiskelijoille ja sidosryhmille mahdollisuus antaa **avointa palautetta tarpeista ja odotuksista.**

Oppilaitoksen ulkoiset kumppanit ja sidosryhmät

Erityistä tai vaativaa tukea tarvitsevien opiskelijoiden osallistuminen edellyttää huolellista valmistelua yhteistyössä ulkoisten kumppaneiden ja sidosryhmien kanssa.

Valmisteluun ulkoisten kumppaneiden kanssa tulisi sisältyä:

1. Vastaanottava oppilaitos
2. Kuljetuspalvelujen tarjoajat
3. Majoituspalvelut

”Jokaiselle opiskelijalle tulisi antaa mahdollisuus lähteä ulkomaille. Se on loistava tilaisuus itsenäistyä, parantaa kielitaitoa ja kasvattaa rohkeutta. Vaihtojakso tarjoaa uusia kokemuksia ja rikastuttaa opiskelijan elämää tavalla, jota ei voi saada millään muulla tavalla.” (Opettaja Suomesta)

Opiskelijoita voidaan valmistella uuteen ympäristöön hyödyntämällä valmennuksessa ennakkomateriaaleja, kuten virtuaalikirjastoja ja visuaalisia aikatauluja. Yhteistyö sopivan paikallisen vammais- ja/tai etujärjestön kanssa voi tarjota arvokkaita näkemyksiä ja resursseja yhdenvertaisuuden edistämiseksi, erityisesti, jos opiskelijalla harvinaisen sairaus. Erasmus+ ohjelma mahdollistaa suunnittelun tueksi myös valmistelevan vierailun.

2.2 Tukipalvelujen kartoittaminen vaihtokohteessa

Yhdenvertainen kansainvälinen liikkuvuus tarkoittaa ympäristön luomista, jossa tukea tarvitsevat opiskelijat voivat osallistua opiskeluun, matkustamiseen ja sosiaaliseen toimintaan yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Tämä edellyttää esimerkiksi kuljetusjärjestelyjä, tilojen esteettömyyden varmistamista sekä tarvittaessa tukihenkilöstön ja apuvälineiden tarjoamista. Suunnittelussa on tärkeää huomioida opiskelijoiden yksilölliset tuen tarpeet.

Kuljetusten saatavuus	Työympäristön esteettömyys	Sosiaalinen osallisuus
Kulttuurinen osaaminen	Psykososiaalinen tuki	Terveyspalvelut
	Sopimukset ja vakuutukset	

Huomioi seuraavat asiat:

1. **Kuljetus:** varmista esteettömät ja turvalliset kuljetusvaihtoehdot (julkiset ja yksityiset).

2. **Esteettömyys:** varmista tilojen esteettömyys (esim. rampit, hissit, säädettävät kalusteet ja apuvälineet) sekä aistiystävällinen ympäristö (valaistus, ääni, tuoksut).
3. **Sosiaalinen osallisuus:** tarkista mentorointi, tukipalvelut ja esteetön teknologia (esim. kuulolaitteet, puheentunnistus, näytönlukijat). Tarjoa tieto saavutettavassa muodossa.
4. **Kulttuurinen osaaminen:** huomioi paikalliset asenteet, käytännöt ja varmista tarvittava vieraan kielen tuki.
5. **Psykososiaalinen tuki:** varmista tuen saatavuus myös henkiseen hyvinvointiin.
6. **Terveyspalvelut:** varmista pääsy lääketieteellisiin, myös akuutin sairaanhoidon palveluihin.
7. **Sopimukset ja vakuutukset:** huomioi kaikki juridiset säännöt ja sopimukset, jotka varmistavat, että vaihtojakso toteutetaan lainmukaisesti ja turvallisesti. Käytännössä se kattaa esimerkiksi:
  - **Sopimukset** lähettävän ja vastaanottavan organisaation välillä
  - **Vakuutukset ja vastuut** (tapaturmat, terveys, turvallisuus)
  - **Opiskelijoiden oikeudet ja velvollisuudet**
  - **Tietosuoja (GDPR)** ja henkilötietojen käsittely
  - **Työharjoitteluun liittyvät säännöt** (esim. työaika, palkkaus, turvallisuus)
  - **Viisumi- ja oleskeluluvat** (tarvittaessa)

2.3 Yhteistyö ulkomaisten kumppaneiden kanssa

Lähettävän ja vastaanottavan ammatillisen oppilaitoksen sekä työpaikan välinen yhteistyö on keskeistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden työkokemuksen mahdollistamisessa. Huolellisella suunnittelulla ja sitoutumisella yhdenvertaisuuteen voidaan luoda esteettömiä oppimisympäristöjä, jotka tukevat opiskelijoiden oppimista ja urakehitystä.

Valmisteleva vierailu ennen vaihtojaksoa helpottaa yhteistyötä ja vaihtojakson suunnittelua (ks. lisätietoja [moduulissa 3](#))

2.4 Henkilöstön vastuiden määrittäminen

Selkeä roolijako auttaa henkilöstöä ymmärtämään tehtävänsä, kantamaan vastuunsa ja toimimaan yhteistyössä muiden kanssa, jotta kaikki opiskelijat, myös erityistä tai vaativaa tukea tarvitsevat, saavat tarvitsemansa tuen osallistuakseen liikkuvuusohjelmaan.

”Tämän yhteistyön avulla kumppanikouluttajiemme ja opiskelijoidemme kanssa pyrimme parantamaan erityisopetusta tarvitsevien oppijoiden koulutuksen laatua. Projektin tavoitteet saavutettiin menestyksekkäästi, ja niiden odotetaan vaikuttavan myönteisesti kaikkiin osallistuviin opiskelijoihin.” (Opettaja Kreikasta)

Seuraavat roolit ovat keskeisiä:

- **Hankehallinnon henkilöstö** (esim. Erasmus+ hankekoordinaattorit) vastaa asiakirjoista, varauksista ja käytännön järjestelyistä.
- **Kansainvälisen toiminnan työryhmään kuuluvat opettajat** valmistelevat opiskelijoita vaihtojaksoa varten ja tarjoavat ohjausta.
- **Oppilaitoksen tuki- ja ohjaushenkilöstö** (esim. psykologi, erityisopettaja, kuraattori) tukee tarvittaessa opiskelijoita, opettajia ja huoltajia sekä valmisteluvaiheessa että koko vaihtojakson aikana.

Moduuli 3: Vaihtojaksoa edeltävät valmistelut

Kaikille opiskelijoille sovellettavien tavanomaisten hallinnollisten menettelyjen (esimerkiksi apurahojen myöntämissopimukset, koulutussopimukset sekä passit tai viisumit) lisäksi on hyvä laatia liikkuvuuteen osallistuville opiskelijoille yksilölliset tukisuunnitelmat ja tarkistaa oppilaitoksen turvallisuussuunnitelma mahdollisten kriisitilanteiden varalle.

3.1 Yksilölliset vaihtojakson tukisuunnitelmat

Ennen liikkuvuusjakson alkamista on tärkeää keskustella opiskelijan huolista, odotuksista ja saatavilla olevista tukivaihtoehtoista. Jokaisen opiskelijan tuen tarpeet tulisi dokumentoida hänen yksilölliseen tukisuunnitelmaansa, joka auttaa järjestäjiä mukauttamaan vaihtojakson järjestelyt opiskelijan tarpeisiin ja toiveisiin. Suunnitelma voidaan jakaa sopiville henkilöille (esim. saattava tukihenkilö ja opettaja isäntäorganisaatiossa) opiskelijan suostumuksella. Yksityisyys on aina suojattava, eikä henkilökohtaisia tietoja saa jakaa ilman suostumusta.

”Tutkin materiaaleja, esimerkiksi mitä minun pitäisi ottaa mukaan ja milloin minun pitäisi olla paikalla. Valmistautuminen oli melko helppoa. Pakkasin paperille kirjoitetut tavarat. Sitten menin oikeaan paikkaan oikeaan aikaan.” (Opiskelija Virosta)

Ketkä osallistuvat?

Yksilöllinen tukisuunnitelma tulisi laatia yhteistyössä opiskelijan, oman oppilaitoksen henkilöstön (esim. oma opettaja, kansainvälisen toiminnan koordinaattori, erityisopettaja) ja mahdollisesti hänen huoltajiensa kanssa.

Huoltajien osallistuminen valmisteluprosessiin on erittäin tärkeää etenkin alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden kohdalla. Huoltajat voivat antaa olennaista lisätietoa opiskelijan tarpeista ja auttaa rakentamaan luottamusta tulevaa ulkomaan vaihtojaksoa kohtaan. Huoltajan osallistuminen tukee suunnittelua ja vahvistaa sujuvaa ja turvallista vaihtokokemusta ulkomailla.

3.2 Mistä keskustellaan?

Yksilöllistä tukisuunnitelmaa koskevat keskustelut tulisi käydä luotettavassa ja opiskelijalle miellyttävässä ympäristössä. Tarvittaessa mukaan voidaan ottaa opiskelijalle läheinen henkilö. Koska opiskelijoiden tarpeet vaihtelevat, ammattilaisen tulisi valita tarkistuslistasta vain kullekin opiskelijalle olennaiset osiot.

Seuraavia aiheita voidaan käsitellä yhteisessä keskustelussa opiskelijan kanssa:

Odotukset, oppiminen ja kehittyminen	Huolet ja pelot	Terveyskysymykset/tarpeet
Hyvinvoinnin tuki	Yksilölliset tukisuunnitelmat	Vaihto-ohjelman yhdenvertaisuus
Vastaanottavan yrityksen esteettömyys ja opiskelijan ohjaus	Tukihenkilön tarve	Tukihenkilön erityisosaaminen

1. **Odotukset, oppiminen ja kehittyminen:** Keskustelu on hyvä aloittaa positiivisesta näkökulmasta, mitä opiskelija odottaa, mitä hän haluaa oppia jne.
2. **Kuuntele** tarkkaan opiskelijoiden **huolenaiheet ja pelot**. Etsi keinoja, joilla opiskelijan huolenaiheet ja epäilykset voidaan voittaa.

”Oli jännittävää lähteä ulkomaille. Olin hieman huolissani kielitaidostani, mutta oli hienoa huomata, että pärjään silläkin. Itsetuntoni parani, kun huomasin, että pärjään kyllä. Paransin myös ammatillista osaamistani” (opiskelija Suomesta)

3. **Terveyskysymykset/tarpeet:** Keskustele opiskelijan mahdollisista terveysongelmista ja/tai lääkkeistä. Millaista apua opiskelija kokee tarvitsevansa vaihtojakson aikana?
4. **Hyvinvoinnin tuki:** Kuuntele hyvinvointitarpeet - ehdota ja perustele sopivia tuen muotoja.

5. Yksilöllinen tukisuunnitelma:

- Tarvitseeko opiskelija apua kuljetuksissa? Suunnittele reitit valmiiksi (esim. lentokentällä tai rautatieasemalta asuntoon, sekä päivittäiset matkat työpaikalle)
- Onko opiskelijalla erityisiä asumiseen liittyviä vaatimuksia? (esim. esteettömyys, tai opiskelija saattaa tarvita oman huoneen, jotta hänellä on rauhallinen tila)
- Tarvitseeko opiskelija ylimääräistä taloudellista tukea? Usein tämän voi kattaa Erasmus+ -ohjelman rahoituksella; katso yleiskatsaus Erasmus+ - säännöksiin osallisuudesta.
- Varmista vakuutusturva

6. Vaihto-ohjelman yhdenvertaisuus: Esim. ryhmäliikkuvuutta suunniteltaessa on tärkeää varmistaa ohjelman yhdenvertaisuus. Huolehdi, että aktiviteetit ovat mahdollisimman esteettömiä ja tee tarvittavat mukautukset.

Kaikkia aktiviteetteja ei aina voida toteuttaa kaikille samalla tavalla, joten tarjoa vaihtoehtoja, joista opiskelijat voivat valita itselleen sopivat.

Ilmoita tarkat aikataulut etukäteen, sillä osa opiskelijoista tarvitsee niitä päivänsä suunnitteluun. Varaudu myös riittäviin taukoihin, jotta opiskelijoilla on mahdollisuus lepoon ja omaan aikaan.

7. Vastaanottavan yrityksen esteettömyys ja opiskelijan ohjaus: Työssäoppimista järjestettäessä on tärkeää arvioida, kuinka esteetön vastaanottava työpaikka on opiskelijalle, sekä ovatko työpaikkaohjaajat sopivia ammattilaisia, joilla on tarvittava osaaminen ja aikaa tarjota yksilöllistä tukea.

8. Tukihenkilön tarve: Arvioi, millaista ja kuinka paljon henkilökohtaista tukea opiskelija tarvitsee vaihtojakson aikana kohdemaassa.

Pohdi, tarvitaanko tukihenkilön jatkuvaa fyysistä läsnäoloa vai voidaanko tuki järjestää muulla tavoin.

Selvitä myös, tarvitseeko opiskelija henkilökohtaisen tukihenkilön vai voiko tukea saada tarvittaessa esimerkiksi mukana olevalta opiskelijaryhmältä.

9. Tukihenkilön erityisosaaminen:

Arvioi, tarvitseeko mukana olevan tukihenkilö erityisosaamista opiskelijan tukemiseen (esim. viittomakielen tulkkia tai tiettyä oppilaitoksen tuki- ja ohjaushenkilöstöä, esim. erityisopettaja)

3.3 Valmistelukokous opiskelijoiden ja/tai vanhempien kanssa

Keskustele edellä mainituista aiheista ja vaihtojakson tukisuunnitelmasta opiskelijan kanssa valmistelevassa tapaamisessa. Tarvittaessa mukaan voidaan kutsua tai konsultoida asiaankuuluvaa henkilöstöä ja/tai huoltajaa.

Esimerkki valmistelukokouksen sisällöstä:

- ☐ Opiskelijoiden toiveet ja tarpeet
- ☐ Terveys ja lääkitys
- ☐ Vaihtojakson tavoitteet ja sisältö
- ☐ Tietoa kohdemaasta
- ☐ Erityiset esteettömyysjärjestelyt
- ☐ Vaihtojakson aikaisen tuen yhteystiedot- myös mahdolliset kriistilanteet
- ☐ Psykososiaalinen tuki
- ☐ Erasmus+-ohjelman mukaiset oikeudet ja velvollisuudet
- ☐ Vaihtojakson yksilöllinen tukisuunnitelma

”Opiskelijalle sopiva ohjaus ja sisältö ovat edellytyksiä sille, että hän uskaltaa tehdä päätöksen osallistumisesta.” (Opettaja Alankomaista)

Seuraavassa on muutamia esimerkkejä kysymyksistä, joita opiskelijalle voi esittää valmistelevan kokouksen aikana:

1. Oletko tottunut matkustamaan ulkomaille?
2. Onko sinulla huolenaiheita tai pelkoja ulkomaille matkustamisesta?
3. Onko sinulla terveydellisiä ongelmia, joista meidän tulisi olla tietoisia?
4. Tarvitsetko millaista tukea tai apua liikkuvuusjakson aikana?

Lisätietoja saat tästä [linkistä](#)

3.4 Kriisisuunnitelman laatiminen

Keskustelu vaihtojakson mahdollisista riskeistä on tärkeää opiskelijan ja vaihtojaksoa järjestävän henkilökunnan kanssa. Lisäksi turvallisuus suunnitelman tarkistaminen mahdollisten kriisitilanteiden varalle on suositeltavaa.

- Nimeä vastaanottavassa maassa henkilö, joka voi auttaa opiskelijaa kriisitilanteessa.
- Tarvitseeko etukäteen laatia erilaisia suunnitelmia, jotta sekä opiskelija että mukana oleva henkilö tietävät, miten toimia akuutissa hätätilanteessa?
- Onko opiskelijalla riittävä vakuutus kattamaan mahdolliset yllättävät kriisitilanteet?

3.5 Valmistelevien vierailujen järjestäminen

Valmisteleva vierailu vastaanottavaan organisaatioon voidaan tarvita, jotta kansainvälinen vaihtojakso on turvallinen, hyvin suunniteltu ja onnistunut opiskelijoille sekä henkilöstölle.

Vierailu paikan päällä auttaa varmistamaan terveys- ja turvallisuusolosuhteet, suunnittelemaan käytännön järjestelyt, vahvistamaan yhteistyötä isäntäorganisaation kanssa sekä selkeyttämään oppimistavoitteet.

Jos opiskelija on mukana valmistelevalle vierailulle, tämä tukee opiskelijan valmistautumista: lisää varmuutta, vähentää jännitystä, koska uusi ympäristö on jo tuttu jne.

”Nyt tiedän, että oppiminen ei pysähdy rajoille. Tämä matka on saanut minut innostumaan ulkomaanharjoittelusta.” (Opiskelija Alankomaista)

Valmistelevat vierailut voivat vahvistaa kumppanuuksia ja parantaa osallistujien kokemusta, mutta niiden suunnittelussa on huomioitava myös taloudelliset, ajalliset ja hallinnolliset resurssit.

Kuitenkin esteettömissä ja yhdenvertaisissa liikkuvuuksissa huolellinen, yhteinen suunnittelu on erityisen tärkeää. Yhteistyö paikallisten Erasmus+ hankekoordinaattoreiden, muun oppilaitoksen henkilöstön, sekä tukipalvelujen ja järjestöjen kanssa mahdollistaa tarvittavan tuen, kuten henkilökohtaisen avun tai mukautetut kuljetusratkaisut.

Valmisteleva vierailu tarjoaa mahdollisuuden testata ja varmistaa näiden tukitoimien toimivuus käytännössä.

Tärkeitä vaiheita valmistelevan vierailun aikana

Vastaanottava oppilaitos / organisaatio	Tilat ja fasiliteetit	Majoitus
Kuljetus ja liikkuminen	Terveyspalvelut, akuutti hoito	Toiminta- rajoitteiden tuki (fyys, psyk & sos)
Kulttuurinen ja sosiaalinen integraatio	Tekniset ja opetukselliset mukautukset	Taloudelliset ja hallinnolliset järjestelyt

1. **Sovi vastaanottavan organisaation kanssa** roolit, mukautukset, tarvittavat sopimukset, sekä toimintojen toteutus ja opiskelijoiden yksilöllisten tarpeiden huomiointi.
2. **Arvioi tilojen esteettömyys** tarkistamalla kaikki opiskelijan vaihtojakson aikana käyttämät tilat ja kuluväylät (esim. työpaikka, asunto, yhteisten tilat)
3. **Arvioi majoitusvaihtoehtoja** keskittyen esimerkiksi esteettömyyteen, etäisyyteen työpaikasta/oppilaitoksesta ym. opiskelijoiden tarpeisiin.
4. **Tarkista kuljetukset ja paikallinen liikkuminen:** reitit asunnosta oppilaitokseen/työpaikalle. Lisäksi on tärkeää pohtia, tarvitaanko vaihtojakson aikana saattajaa tai tukihenkilöä.
5. **Tarkista terveyspalvelut ja akuutti sairaanhoito** ottaen huomioon erityistä tai vaativaa erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden erityistarpeet.
6. **Tapaa tarvittaessa tukipalvelujen edustajat tai henkilökuntaa** keskustellaksesi tukitoimenpiteistä ja viestintäkanavista.
7. **Suunnittele kulttuurista ja sosiaalista integraatiota:** yhdenvertaiset vapaa-ajan aktiviteetit ja paikalliset kulttuurikohteet tai -tapahtumat.
8. **Suunnittele yksilöllisiä mukautuksia** opiskelijoiden tarpeita vastaavaksi yhteistyössä vastaanottavan tahon kanssa.
9. **Tarkista erityistarpeiden taloudellisten ja hallinnollisten järjestelyjen** tukeen varatut määrärahat. Varmista, että Erasmus+ ohjelman tarjoamia yhdenvertaisuutta tukevia mahdollisuuksia sovelletaan. Keskustele korvausmenettelyistä tai lisäkustannuksista.

Valmisteleva vierailu voi auttaa varmistamaan erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan turvallisuuden, esteettömyyden ja sopivat tukijärjestelyt. Valmistelevat vierailut eivät kuitenkaan ole aina välttämättömiä, vaan niitä tulee käyttää silloin, kun niiden hyödyt perustellusti vastaavat ajankäyttöä ja kustannuksia.

Vierailujen tavoitteena on tukea opiskelijan itsenäisyyttä ja itseluottamusta. Vierailun havainnot tulee jakaa opiskelijan kanssa ja tarvittaessa myös perheelle sekä huomioida liikkuvuuden tukisuunnitelmassa.

Seuraava [tarkistuslista](#) auttaa sinua tarkistamaan valmistelevien vierailujesi esteettömyyden

3.6 Muita huomioitavia asioita ennen vaihtojaksoa

1. **Ennen vaihtojaksoa tapahtuva yhteydenpito tulevien opiskelukavereiden kanssa**, tukee opiskelijaa vaihtojaksoon valmistautumisessa. Opiskelija saa mahdollisuuden esittäytyä, esittää kysymyksiä vaihtojaksoon liittyen ja luoda sosiaalisia suhteita ennen vaihtojaksoa. Ennakoiva viestintä auttaa vähentämään jännitystä, vahvistaa osallisuuden tunnetta ja kannustaa sosiaaliseen integroitumiseen vaihtojaksolla.
2. Vertaiskokemusten jakaminen etukäteen: Voit **yhdistää opiskelijan toisen opiskelijan kanssa**, joka on jo ollut jo aiemmin vaihtojaksolle ulkomailla, ja antaa heidän vaihtaa suoraan kokemuksia.
3. **Virtuaaliset vierailut** ovat mahdollisia ennen vaihtojaksoa vaihtoehto. Niiden avulla opiskelijat voivat tutustua etukäteen kohdepaikkaan, majoitukseen, päivittäisiin reitteihin ja ympäristöön. Valmistautuminen vähentää jännitystä, vahvistaa itseluottamusta ja tukee sujuvampaa liikkumista vaihtokohteessa.

Seuraava [tarkistuslista](#) auttaa opiskelijoita ennen vaihtojaksoa.

Moduuli 4: Tuki vaihtojakson aikana

Opiskelija tarvitsee säännöllistä ja yksilöllisesti suunniteltua tukea koko vaihtojakson ajan. Tarvittavan tuen määrä ja toteutus riippuvat opiskelijan tarpeista.

”Opiskelijat sopeutuivat hyvin, vaikka paikalliset eivät puhuneet englantia. Ruoka ja asuminen oli hyvää. Ryhmätyöt sujuivat loistavasti ryhmävaihdossa. Uusiin ihmisiin tutustuminen oli mielenkiintoista. Kaiken kaikkiaan kokemus oli loistava.” (Opettaja Suomesta)

4.1 Erasmus+ -ohjelman laatuvaatimukset

Erasmus+- vaihdon aikana tuki kannattaa suunnitella yksilöllisesti opiskelijan tarpeiden mukaan. Sekä lähettävä että vastaanottava oppilaitos ja työpaikka tarjoavat tukea koko vaihtojakson ajan. Erasmus+ ohjelman laatuvaatimusten mukaisesti:

1. Tuen tarpeet on tunnistettava varhaisessa vaiheessa.
2. Vaihtojakson oppilaitosten ja/tai yritysten on tehtävä tiivistä yhteistyötä.
3. Opiskelijoiden hyvinvointia on seurattava ja tuettava koko vaihtojakson ajan.

4.2 Tuen osa-alueet

Opiskelija voi tarvita tukea eri asioissa vaihtojakson aikana. Tuen tarpeet on tärkeää tunnistaa etukäteen ja näitä opiskelijan tuen tarpeita tulee seurata säännöllisesti koko vaihtojakson ajan.

1. Henkilökohtaiset voimavarat: motivaatio, stressinhallinta, energia ja itseluottamus.
2. Oppimis- ja työskentelytaidot: opiskelutaidot, oppimisvalmiudet, terveys, keskittymiskyky ja tehtävien suorittaminen.
3. Yhteistyötaidot: Tiimityö, viestintä, käyttäytyminen työpaikalla ja tunteiden hallinta.
4. Arjen taidot: Itsestä huolehtiminen, talouden hallinta, liikkuminen ja vapaa-ajan toiminta.

”Rakastin itsenäisyyttä, kotoa poistumista, kielen oppimista ja sitä, että sain nähdä, miten monin eri tavoin samaa työtä tehdään.” (Opiskelija Espanjasta)

4.3 Tuen muodot

Jokainen opiskelija ansaitsee positiiviseen vaihtojaksokokemuksen. Opiskelijat tarvitsevat erilaista tukea, koska heidän tarpeensa ovat yksilöllisiä. On tärkeää, että opiskelija saa tukea koko vaihdon ajan sekä lähettävältä että vastaanottavalta oppilaitokselta. Tässä muutamia ehdotuksia:

1. Edistä **vertaistukea**: etsi yhdessä vastaanottavan organisaation kanssa vertaisopiskelija, joka auttaa opiskelijaa sopeutumaan sekä työympäristöön että sosiaaliseen ympäristöön. Vertaisopiskelija voi auttaa käytännön asioissa sekä antaa henkistä tukea ja kannustusta.
2. Kannusta opiskelijaa **osallistumaan** isäntäoppilaitoksen, paikallisen yhteisön tai paikallisen [Erasmus-opiskelijaverkoston](#) tarjoamiin **sosiaalisiin ja kulttuurisiin aktiviteetteihin**. Aktiviteetit auttavat verkostojen rakentamisessa ja uusiin ihmisiin tutustumisessa.
3. **Seuranta ja mentorointi**: Vastaanottavassa oppilaitoksessa on hyvä nimetä henkilö, joka tukee opiskelijaa. Hän seuraa, miten opiskelija sopeutuu, oppii ja edistyy (esim. läsnäolo, käyttäytyminen, arviointi). Mentorilta toivotaan aktiivista otetta, erityisesti alussa, jotta yhteydenpito opiskelijan kanssa on toimivaa.
4. Opiskelijan mukana vaihtojaksolle voi lähteä **tukihenkilö**. Tähän saa rahoitusta Erasmus+ -ohjelmasta. Tukihenkilön tarjoaman tuen kesto ja laajuus riippuvat opiskelijan yksilöllisestä tuen tarpeesta sekä vaihtojakson toteutuksesta. Tukihenkilön ei tarvitse olla paikan päällä koko vaihtojakson ajan.
5. **Säännöllinen viestintä**: Pidä yhteyttä opiskelijaan säännöllisesti ja sovitusti, luo turvallinen keskusteluilmapiiri. Pidä yhteyttä myös huoltajiin sekä tarvittaessa isäntäperheeseen.

Seuraava [tarkistuslista](#) auttaa sinua tarkistamaan tuen saatavuuden vaihtojakson aikana.

Seuraava [tarkistuslista](#) auttaa oppilaitasi vaihtojakson aikana.

Moduuli 5: Vaihtojakson jälkeinen tuki

Opiskelijaa on tärkeää tukea myös vaihtojakson jälkeen, jotta hän voi hyödyntää oppimaansa opinnoissaan ja ammatillisessa kehittämisessään.

Samalla sekä opiskelija että vaihtojaksoa koordinoiva oppilaitoksen henkilöstö voivat arvioida vaihtojakson onnistumista.

”Tämän matkan aikana opin myös paljon muista kulttuureista ja niiden perinteistä. Se oli todella kaunis kokemus, joka tuki minua syvästi psykologisella tasolla, ja tekisin sen uudelleen ilman hetkenkään epäröintiä.”
(Opiskelija Kreikasta)

Vaihtojakson jälkeisen tuen merkitys

Riittävä tuki vaihtojakson jälkeen on hyödyllistä kaikille opiskelijoille, mutta erityisesti tukea tarvitseville opiskelijoille. Järjestelmällinen seuranta antaa opiskelijoille mahdollisuuden pohtia kokemuksiaan.

”Tulokset ovat olleet erittäin positiivisia sekä ammatillisella että henkilökohtaisella tasolla; opiskelijoiden itseluottamus ja itsetunto ovat parantuneet. Nyt on tarpeen varmistaa opintojen ja koulutuksen jatkuvuus.”
(Opettaja Espanjasta)

Vaihtojakson jälkeisen tuen aikana käsiteltävät aiheet:

1. **Opittujen tietojen ja taitojen integrointi:** Vaihtojaksolla opittu kannattaa liittää osaksi tulevaa oppimista ja kehittymistä. Tätä voi tukea esimerkiksi kirjoittamalla, keskustelemalla, harjoittelemalla ja jakamalla kokemuksia muiden kanssa.
2. **Sopeutuminen ja hyvinvointi:** Vaihtojakson jälkeen opiskelija voi kokea monenlaisia tunteita. Ne voivat joskus kuormittaa mieltä ja nostaa esiin aiempia haasteita. Arkeen palaaminen kotimaassa voi viedä aikaa, ja siihen voi tarvittaessa saada ammattilaisen tukea.
3. **Käänteinen kulttuurishokki:** Pidemmän vaihtojakson jälkeen opiskelijan voi olla vaikea sopeutua uudelleen kotimaan arkeen ja opiskeluun.

5.1 Tuen muodot

Vaihtojakson jälkeen on tärkeää tarjota jokaiselle opiskelijalle hänen yksilöllisiin tarpeisiin pohjautuvaa lisätukea, kuten

1. **Ammatillinen kehittyminen:** Pohditaan, miten vaihtojakso on tukenut opiskelijan kehitystä ja miten sitä voisi hyödyntää tulevaisuudessa. Suunnitellaan, miten opittu tuodaan esiin ansioluettelossa ja työhakemuksessa.
2. **Työssäoppimisen/ulkomaan vaihtojakson jälkeinen pohdinta:** Ulkomailla suoritettun työssä oppimisen jälkeen saman alan opiskelijat voivat arvioida osaamisen kehittymistään yhteisessä tapaamisessa työssäoppimisjakson jälkeen. Tämä on hyvä tilaisuus jakaa kansainvälisiä kokemuksia kotimaassa oman ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoiden kanssa.
3. **Sopeutumisen ja hyvinvoinnin tuki:** Opiskelijoille kannattaa tarjota keskusteluapua ja vertaistukea. Arkeen palaaminen voi olla vaikeaa, joten tunteiden käsittelyyn on hyvä tarjota tukea
4. **Sosiaalinen integroituminen:** Erasmus+ -ohjelma kannustaa opiskelijoita ylläpitämään liikkuvuuden aikana luotuja yhteyksiä ja verkostoja, esimerkiksi [Erasmus Student Networkin \(ESN\)](#) toiminnan kautta.

Suosituksia vaihtojakson jälkeiseen tukeen

1. Vaihtojakson jälkeinen tuki tulisi liittää osaksi oppilaitoksen liikkuvuusohjelmia.
2. Hankittujen taitojen tunnustamista voidaan vahvistaa käyttämällä sertifikaatteja, kuten [Europass-liikkuvuussertifikaattia](#).
3. Opiskelijat hyötyvät yksilöllisestä tuesta, joka on räätälöity heidän tarpeisiinsa ja mahdollisuuksiinsa.
4. Interaktiivisten työkalujen käyttö helpottaa oppimiskokemuksen pohdintaa ja arviointia.

Seuraava [tarkistuslista](#) auttaa sinua tarkistamaan vaihtojakson jälkeisen tuen saatavuuden

Seuraava [tarkistuslista](#) auttaa opiskelijoitasi vaihtojakson jälkeen.

[Täältä](#) löydät esimerkin lomakkeesta, jonka opiskelijat voivat täyttää arvioidakseen ulkomailla suorittamaansa vaihtojaksoa.

Lähdeluettelo

Painetut lähteet

1. Dawson, P., & Guare, R. (2013). *Executive functions in children and adolescents: A practical guide for diagnosis and intervention* (J. van Loon, käänös). Hogrefe Publishing Group.
2. Leung, A. K. Y., Maddux, W. W., & Galinsky, A. D. (2008). Monikulttuurinen kokemus lisää luovuutta ja innovatiivisuutta. *Psychological Science*, 19(6), 623–628. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2008.02135.x>
3. Pedersen, P. B. (2010). *Counseling across cultures* (6. painos). SAGE Publications.
4. Schepers, S. (2017). *Kun kaikki aivot toimivat: Menestyksellinen työskentely neurodiversiteettisten lasten ja nuorten kanssa*. Business Contact.
5. Sommers-Flanagan, J., & Sommers-Flanagan, R. (2012). *Clinical interviewing* (5. painos). Wiley.
6. Sue, S., & Sue, D. W. (2016). *Kulttuurisesti monimuotoisten neuvonta: teoria ja käytäntö* (7. painos). Wiley.
7. Van Wienen, B. (2015). *Van individueel naar inclusief onderwijs*. Uitgeverij Janneke van Loon.

Verkkolähteet

1. Ammattiopisto Luovi. (2022). *RUORI-arviointityökalu*. <https://luovi.fi/wp-content/uploads/2022/11/ruori-in-english.pdf>
2. American Counseling Association (ACA). (2021). *Neuvontatyön etiikka ja standardit*. <https://www.counseling.org>
3. Tautien torjunta- ja ehkäisykeskus (CDC). (2021). *Matkaterveys*. <https://www.cdc.gov/travel>
4. Cultural Intelligence Center. (2020). *Kulttuurisen älykkyyden kehittäminen tehokkaaseen matkavalmistautumiseen*. <https://www.culturalq.com>
5. Euroopan komissio. (2020). *Uusi osaamisagenda Euroopalle*. <https://ec.europa.eu>
6. Euroopan komissio. (2021). *Erasmus+ -ohjelman opas*. <https://erasmus-plus.ec.europa.eu>
7. Euroopan komissio. (2025). *Erasmus+ -ohjelman opas 2025 (versio 2)*. Euroopan unionin julkaisutoimisto.
8. Euroopan ammatillisen koulutuksen kehittämiskeskus (Cedefop). (2020). *Ammatillinen koulutus Euroopassa: vertaileva analyysi*. <https://www.cedefop.europa.eu>
9. Eurooppalainen ammatillisen koulutuksen laadunvarmistus. (n.d.). *Esteettömyys Erasmus+-ohjelmassa*. <https://epale.ec.europa.eu>
10. GoAbroad. (2021). *Valmistautuminen ulkomaille opiskelemaan: Mielenterveys ja kulttuurinen valmius*. <https://www.goabroad.com>

11. Kansainvälisen koulutuksen instituutti (IIE). (2021). *Valmistautuminen opiskeluun ulkomailla: Opas opiskelijoille*. <https://www.iie.org>
12. Make It Happen. (n.d.). *Make It Happen Education*. <https://makeithappen.education>
13. MHA (Mental Health America). (2020). *Mielenterveyden merkitys kansainvälisessä matkustamisessa*. <https://www.mhanational.org>
14. Ammattikorkeakoulu Spesia. (2022). *Erityisen tuen työkalupakki työpaikkaohjaajalle*. https://ohjaan.fi/wp-content/uploads/2020/12/1315_Arviointioapas_tyopaikoille_EN-5.pdf
15. Maailman terveysjärjestö (WHO). (2021). *Kansainvälinen matkustaminen ja terveys*. <https://www.who.int>

Akateemiset artikkelit ja julkaisut

1. Erasmus+:n kansallinen toimisto. (2024). *Elämää rikastuttava kokemus ulkomailla* [infograafi PDF]. Haettu heinäkuussa 2025 Erasmus+:n verkkosivustolta: <https://www.erasmusplus.nl/sites/default/files/2024-08/A%20Foreign%20Experience%20for%20Life.pdf>
2. Kansainvälinen liikkuvuus vammaisten kanssa. (2021, kesäkuu). *Osallistava liikkuvuus: Vammaisten nuorten esteet ja tarpeet – Vammaisten nuorten esteet ja mahdollistajat*. <https://mobility-with-disabilities.org/wp-content/uploads/2021/06/Inclusive-Mobility-barrier-and-needs-from-young-people-with-disabilities.pdf>
3. Leung, A. K. Y., Maddux, W. W., & Galinsky, A. D. (2008). Monikulttuurinen kokemus lisää luovuutta ja innovatiivisuutta. *Psychological Science*, 19(6), 623–628. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2008.02135.x>
4. Sommers-Flanagan, J., & Sommers-Flanagan, R. (2012). *Kliininen haastattelu* (5. painos). Wiley.
5. Sue, S., & Sue, D. W. (2016). *Kulttuurisesti monimuotoisten neuvonta: teoria ja käytäntö* (7. painos). Wiley.

Audiovisuaaliset lähteet

1. Astangu Projektid. (n.d.). *Astangu-projekti*. <https://www.astanguprojektid.eu/>
2. EAIE. (n.d.). *Vammaisuus ja liikkuvuus*. <https://www.eaie.org/resource/disability-mobility.html>
3. OpenAI. (11.3.2025). *Vinkkejä hallintoalan Erasmus+-tyyppisen liikkuvuusjakson järjestämiseen näkövammaiselle opiskelijalle Ranskassa*. <https://chat.openai.com/>
4. YouTube. (10.4.2023). *Erasmus+:n osallisuustuki vammaisille opiskelijoille*. <https://youtu.be/gUzpEliWiA>